

Van ‘verzuiling’ naar toegepaste thematische analyse

Janet Been-Dahmen*

G. Guest, K.M. MacQueen & E.E. Namey, *Applied thematic analysis*. Los Angeles/London/New Delhi/Singapore/Washington, DC: Sage Publications, 2012, 320 pp., ISBN 978-1-4129-7167-6, € 54,99.

De ‘verzuiling’ binnen de kwalitatieve wetenschap is voor Guest en collega’s de aanleiding geweest om het boek *Applied thematic analysis* (ATA) te schrijven. ATA is: ‘a type of inductive analysis of qualitative data that can involve multiple analytic techniques’. In dit boek worden lezers aangemoedigd om over de grenzen van één kwalitatieve stroming te zoeken naar reeds bestaande dataverzamelings- en analysetechnieken die aansluiten op de nog te beantwoorden vraagstelling. Veel kwalitatief onderzoekers ontwikkelen, ondanks de diversiteit aan beschikbare dataverzamelings- en analysetechnieken, tijdens hun carrière maar één onderzoeksstijl. Het ontwerp van hun kwalitatieve studie wordt ingegeven door de tradities van deze ene theoretische benadering, zoals de fenomenologie en etnografisch onderzoek (Creswell, 2007). De kwalitatieve stromingen hebben overeenkomstige karakteristieken, maar hebben alle ook hun eigen accenten en tradities aangaande de gebruikte onderzoeksmethoden (Polit & Tatano Beck, 2008). De auteurs van dit boek zijn van mening dat een theorie of een filosofie richting geeft aan een onderzoek, maar dat de vraagstelling leidend moet zijn in de zoektocht naar geschikte dataverzamelings- en analysemethoden. Zij kiezen nadrukkelijk voor een pragmatische positie en plaatsen zichzelf daarmee uitdrukkelijk niet binnen een van de theoretische tradities in kwalitatief onderzoek, maar propageren een combinatie of geïntegreerd gebruik van meerdere methoden.

Rondleiding door de inhoud van het boek

Op een praktische wijze wordt in dit boek door middel van tien hoofdstukken de uitvoer van betrouwbare, inductieve analyses van kwalitatieve data toegelicht. Naast de explicitering van analysemethoden worden lezers chronologisch, van onderzoeksplan tot opgeschreven resultaten, meegenomen in de stappen van het kwalitatieve onderzoeksproces. Deze brede insteek sluit aan op de visie van de auteurs dat het gehele onderzoeksproces bepaalt of er betrouwbare uitkomsten zijn en niet alleen de specifieke kwalitatieve analysetechnieken die door de onderzoeker worden gebruikt. *Applied thematic analysis* is geschreven in toegankelijk Engels, waardoor het ook voor beginners en studenten goed leesbaar is. Elk

* Janet Been-Dahmen MSc is verpleegkundige/verplegingswetenschapper en werkt als promo- vanda bij het Kenniscentrum Zorginnovatie van de Hogeschool Rotterdam.
E-mail: j.m.j.been-dahmen@hr.nl.

hoofdstuk start met een toelichting op de leerdoelen, presenteert fictieve voorbeelden en beschrijft praktische oefeningen. Daarnaast wordt aanvullende literatuur aangeboden aan lezers die op zoek zijn naar extra verdieping van hetgeen wordt besproken in het betreffende hoofdstuk.

In hoofdstuk 1 t/m 3 wordt een introductie gegeven over het opzetten, voorbereiden en uitvoeren van kwalitatief onderzoek en de toegepaste analyse. Alhoewel ook kort wordt stilgestaan bij de grondslagen en de diverse benaderingen binnen kwalitatief onderzoek, biedt deze introductie ontoereikende kennis als de basisprincipes van kwalitatief onderzoek de lezer nog onbekend zijn. Alleen de fenomenologie en *grounded theory* worden door de auteurs in een korte beschrijving nader toegelicht. Omdat veel kwalitatief onderzoekers werken vanuit een specifieke traditie is mijns inziens diepgaandere kennis nodig om dergelijke onderzoeksartikelen te kunnen interpreteren en beoordelen. Deze gedegen kennis is bijvoorbeeld wel aanwezig in het boek van Creswell (2007). Desalniettemin is de aangeboden uitleg van Guest en collega's wel afdoende voor het begrijpen van de door hen beschreven kwalitatieve analyses. Positief aan deze inleidende hoofdstukken zijn de praktische voorbeelden en stapsgewijze uitleg. Hierdoor kunnen lezers zich de voorbereidende werkzaamheden, zoals het ontwerpen van een analyseplan en codeboek, gemakkelijk eigen maken.

Hoofdstuk 4 behandelt de begrippen validiteit en betrouwbaarheid. Gestart wordt met de verschillende opvattingen die binnen kwalitatief onderzoek bestaan over de begrippen *validity and reliability* (of *credibility and dependability*). Ondanks dat reeds bekende kennis uiteen wordt gezet, is dit hoofdstuk een aanvulling op de bestaande literatuur door de zeer eenvoudige en begrijpelijke omschrijvingen. De discussie over de verschillende terminologie mondt uit in een uitgebreide beschrijving van de kwaliteitsmaatregelen die onderzoekers kunnen nemen ter verhoging van de validiteit en betrouwbaarheid van hun eigen onderzoek. Een tabel vat deze kwaliteitsmaatregelen samen per onderzoeksfase (p. 99-101). Dit is een handzame tabel die onderzoekers in de ontwerpfase naast hun onderzoeksvoorstel kunnen leggen.

In hoofdstuk 5 t/m 7 worden de verschillende analysetechnieken en -processen besproken. Het vernieuwende aan deze hoofdstukken is dat uitgebreid aandacht wordt besteed aan aanvullende en minder benutte analysetechnieken, zoals het bestuderen van afwijkende of negatieve cases. Daarnaast worden in hoofdstuk 6 de meer 'kwantitatieve' analysetechnieken behandeld – zoals ook voorgesteld door Miles en Huberman (1994). Deze minder bekende analysemethoden worden gepresenteerd als datareductiemethoden. Aangezien deze methoden minder diepgaand zijn, dienen deze mijns inziens niet als volledige vervanging van de gebruikelijke analysetechnieken te worden gebruikt. Wel is het een goede aanvulling als onderzoekers willen zoeken naar trends en patronen.

Hoe gezocht kan worden naar overeenkomsten en verschillen tussen groepen en personen wordt toegelicht in hoofdstuk 7. De hoofdvragen bij deze analysetechniek zijn: 'Zijn sommige thema's aanwezig in de ene dataset, maar niet in de andere?' en 'Als er een thema in beide datasets aanwezig is, is er dan sprake van een verschillende expressie van dat thema tussen de groepen?' Deze differentiatie

voorkomt dat uiteenlopende visies in het geheel wegvallen. Al met al zijn deze hoofdstukken over verscheidene soorten analysetechnieken inspirerend. Beginnende onderzoekers worden hiermee breed onderwezen en ervaren onderzoekers worden geholpen hun gebruikelijke repertoire uit te bereiden.

In de overige hoofdstukken (8 t/m 10) wordt achtereenvolgens *mixed methods*-onderzoek gedefinieerd, een overzicht gegeven van toepasbare kwalitatieve-data-analysesoftware en het opschrijven van bevindingen behandeld. Dit laatste hoofdstuk is zeer nuttig voor studenten en onderzoekers die nog geen ervaring hebben met het beschrijven van kwalitatieve resultaten.

Vooraf handzaam voor beginnende onderzoekers

De praktische beschrijvingen maken dit boek heel handzaam voor beginnende onderzoekers en studenten. Het ondersteunt juist deze groep bij het leren beheersen van de vaardigheden die nodig zijn voor het doorlopen van de processen horende bij het uitvoeren van kwalitatief onderzoek. Ervaren kwalitatief onderzoekers zullen in de meeste hoofdstukken wel diepgang missen, omdat zij zich de diverse onderzoeksfasen al eigen hebben gemaakt. Hoofdstuk 5 t/m 8 geven wel deze gewenste verdieping. Deze hoofdstukken behandelen minder gebruikelijke toegepaste analysetechnieken, die juist ook voor ervaren onderzoekers verrijkend kunnen zijn. Het moedigt alle onderzoekers aan te zoeken naar dataverzamelings- en analysetechnieken waarmee de vraagstelling kan worden beantwoord, ook als dit buiten de 'eigen' bekende kaders is.

Het is verfrissend en een meerwaarde ten opzichte van methodologische boeken als die van Creswell (2007) dat de auteurs niet kiezen voor een theoretische stroming, maar vooral pragmatisch zijn. De vraag is echter of onderzoekers openstaan voor deze brede insteek. In ieder geval zijn de auteurs erin geslaagd om bij mij deze brede visie te promoten. Mij heeft dit boek duidelijk gemaakt dat thematische analyse vele mogelijkheden biedt voor de data die ik voor mijn eigen onderzoek verzamel, en het heeft me aangemoedigd nieuwe analysetechnieken uit te proberen.

Literatuur

- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry & research design*. Thousand Oaks/London/New Delhi: Delhi.
- Miles, M.B. & Huberman, M.A. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Polit, D.F. & Tatano Beck, C. (2008). *Nursing research. Generating and assessing evidence for nursing practice*. Philadelphia: Wolters Kluwer.